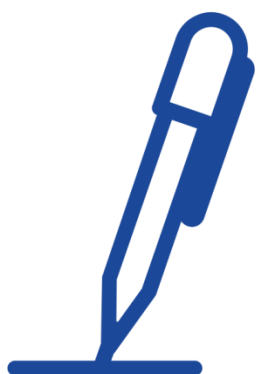

Werkveld NT1: begrippen en verantwoording

december 2018

Werkveld NT1: verantwoording en begrippen

Vooraf

Als we willen bepalen hoe vrijwilligers ingezet kunnen worden in volwasseneneducatie voor de doelgroep NT1, moet duidelijk zijn wie we dan tot de doelgroep NT1 rekenen en wat we onder het begrip NT1 werkveld of NT1 trajecten verstaan.

Doelgroep NT1

In het Vrijwilligersmodel NT1 wordt de doelgroep NT1 omschreven als Nederlandssprekenden. Hiertoe behoren dan moedertaalsprekers die met name moeite hebben met de vaardigheden lezen en schrijven. Tevens behoren oudkomers die al langere tijd in Nederland verblijven en de taal inmiddels mondeling voldoende tot goed beheersen ook tot de doelgroep NT1. Zij ervaren voornamelijk problemen met lezen en schrijven.

De 'smalle' insteek

NT1 is in letterlijke zin alleen maar de aanduiding dat het gaat om een taal die iemand als moedertaal heeft geleerd, de eerste taal. In tegenstelling tot NT2, de aanduiding van de taal die iemand op latere leeftijd leert en die niet de moedertaal maar de tweede taal is.

De brede insteek

Soms wordt de aanduiding NT1 deelnemer gebruikt voor alle cursisten die binnen het formele of non-formele domein van de volwasseneneducatie verschillende leertrajecten basisvaardigheden volgen. Het kan dan gaan om taal, maar ook om rekenen en digitale vaardigheden. NT1 wordt dan niet gebruikt als aanduiding voor deelnemers aan een taaltraject voor Nederlandssprekenden, maar wordt gebruikt als aanduiding voor een groep deelnemers die problemen hebben met basisvaardigheden in brede zin.

Laaggeletterden.

Dit begrip wordt in de praktijk op verschillende manieren gebruikt en geïnterpreteerd. Meestal wordt met het begrip laaggeletterden iedereen in Nederland aangeduid die een probleem heeft met taalvaardigheid. Of het nu om de beheersing van het Nederlands als moedertaal gaat of om de beheersing van het Nederlands als tweede taal. Soms worden ook de basisvaardigheden taal en rekenen gerekend tot het begrip 'geletterd' of 'laaggeletterd' zijn.

In de stukken van VIME NT1 gaan we voor het begrip laaggeletterdheid uit van de omschrijving van de begrippenlijst die is ontwikkeld in opdracht van het Steunpunt Basisvaardigheden¹. Hierin worden laaggeletterden aangeduid als personen die wel kunnen lezen en schrijven (in hun moedertaal), maar deze vaardigheden onvoldoende beheersen om zelfredzaam te kunnen zijn in de maatschappij. Volwassenen die onder niveau 2F zitten van het Referentiekader taal en rekenen, behoren tot de groep laaggeletterden.

Omvang van de doelgroep

De verschillende en soms verwarrende brede omschrijving van het begrip laaggeletterdheid heeft ook te maken met de cijfers die gehanteerd worden. Deze zijn meestal afkomstig uit het internationale PIAAC² onderzoek. Het PIAAC onderzoek kijkt naar taal, rekenen en 'probleemoplossende' vaardigheden, samen kernvaardigheden genoemd.

¹ De begrippenlijst is te vinden op de website van Het Begint met Taal. <https://www.hetbegintmettaal.nl/begrippenlijst/>.

² Buisman, M. & Allen, J. & Fouarge, D. & Houtkoop, W. & Velden, R. van der (2013) PIAAC: Kernvaardigheden voor Werk en Leven. Resultaten van de Nederlandse Survey. 's-Hertogenbosch, eabo.

De meest recente cijfers komen uit 2012 en hierbij wordt uitgegaan van 1,3 miljoen mensen in de leeftijdscategorie van 15 tot 65 jaar. Belangrijk hierbij is om op te merken dat het onderzoek aangeeft dat een groot deel daarvan tegen het PIAAC niveau 2 aanzit. In termen van de Standaarden en Eindtermen spreken we dan over een niveau dat dicht tegen 2F voor taal en rekenen aanzit. Dat is ook het streefniveau van veel niveau-2 en niveau-3 opleidingen in het mbo.

Deze groep deelnemers die dicht tegen niveau 2F (Referentiekader taal en rekenen) of niveau 2 (PIAAC) scores, komen vaak niet terecht in de huidige educatietrajecten binnen het formele onderwijs. We komen ze wel vaak tegen in scholingstrajecten binnen bedrijven of in bijscholingstrajecten.

Meer recente cijfers komen van de Rekenkamer³. Zij spreken over 2,5 miljoen laaggeletterden, omdat zij iedereen meerekenen die problemen heeft met taal, rekenen of digitale vaardigheden. Hierbij horen ook de personen die buiten de leeftijdsgrens (15-65 jaar) van het PIAAC onderzoek vallen, dat zijn met name ouderen. Vraag is wel of het hoge cijfer niet tot stand is gekomen door optelling van aantallen. In veel gevallen zijn de volwassenen met een taalprobleem ook degenen met een probleem op het gebied van digitale vaardigheden en/of rekenen.

Autochtone en allochtone cursisten

De indeling van de deelnemers in de volwasseneneducatie op basis van Nederlands als hun eerste of tweede taal, wordt vaak gelijkgesteld aan een indeling volgens de begrippen autochtone en allochtone cursisten. Kijkend naar de praktijk van het onderwijs blijkt echter dat niet zo simpel gesteld kan worden dat in NT1-trajecten alleen autochtone moedertaalsprekers zitten en dat iedereen die allochtoon is en het Nederlands niet als moedertaal heeft een NT2-traject volgt. Iemand die niet in Nederland geboren is, maar hier al lang woont, onderwijs volgt of heeft gevolgd en de taal goed spreekt heeft weinig aan een NT2-traject voor deelnemers die nog maar kort in Nederland zijn. Vandaar de definitie aan het begin van dit artikel die voor het Vrijwilligersmodel NT1 wordt gebruikt.

Indeling in profielen

Een andere indeling die kijkt naar de vraag of er een eenduidige verdeling in NT1 en NT2 mogelijk is, is de indeling in profielen uit het onderzoek naar cursistprofielen laaggeletterdheid van Kurvers, Dalderop en Stockman (2013)⁴. Zij hebben vooral gekeken hoe het onderwijs het beste in kan spelen op de veranderingen en verschuivingen in de populatie laaggeletterden, autochtoon dan wel allochtoon. Er is vooral gekeken of en in welke mate deelnemers in de educatietrajecten binnen roc's⁵ ingedeeld kunnen worden op basis van overeenkomsten en verschillen wat betreft niveau van vaardigheden, hiaten en leerbehoeften. In feite kijken zij dus naar de vraag of deelnemers ingedeeld kunnen worden op leerbehoefte. De inburgering is in dit onderzoek niet meegenomen.

In het onderzoek naar cursistprofielen komt men tot een indeling in 5 leerdersprofielen: van de gevorderde leerder (Profiel 1), die mondelinge vaardigheden al voldoende beheerst (2F niveau) en voor lezen en schrijven tussen niveau 1F en 2F zit, tot en met de leerder met leerproblemen die het aanvankelijk lezen en schrijven niet beheerst en ook laag scoort op mondelinge taaltaken (Profiel 5). Opvallend is dat alleen Profiel 3 een NT2-profiel is, waarbinnen 100% van de deelnemers het Nederlands niet als moedertaal heeft en het ook niet spreekt in de thuissituatie.

Voor het overige deel zitten leerders met een andere moedertaal dan het Nederlands verspreid over alle profielen. Bij de profielen met relatief de beste scores op alle taken (Profiel 1 en 2, de

³ Algemene Rekenkamer (2016). Rapport Aanpak van Laaggeletterdheid.

⁴ Kurvers, J. & Dalderop, K. & Stockmann, W. (2013). *Cursistprofielen Laaggeletterdheid NT1 & NT2. Cursisten in Lees- en schrijfcursussen en hun onderwijs*. Tilburg.

⁵ Private aanbieders zijn in hun onderzoek niet bevraagd omdat, zeker in 2013, door deze aanbieders alleen NT2-trajecten werden aangeboden en geen NT1 trajecten.

gevorderde en de gemiddelde leerder) is de verhouding tussen deelnemers die het Nederlands als moedertaal hebben en degenen die dat niet hebben, ongeveer gelijk.

In Profiel 4 (deelnemers met (ernstige) lees- en schrijfproblemen) zitten de meeste cursisten met Nederlands als moedertaal (88%), maar ook in dit profiel komen deelnemers voor die een andere moedertaal hebben.

Dit geeft duidelijk aan dat in het onderwijs niet gewerkt wordt op basis van een strikte scheiding tussen NT1 en NT2. Profiel 4 representeert volgens de onderzoekers het beste de samenstelling van de deelnemerspopulatie in de NT1-groepen in de huidige formele volwasseneneducatie.

Het VIME project voor NT1 is uitgevoerd met de ondersteuning van het Steunpunt Basisvaardigheden.

De **Toolkit Vrijwilligersmodel NT1** bevat:

- Vrijwilligersmodel NT1
- Richtlijnen voor de training en competenties van vrijwilligers in NT1-trajecten
- De doelgroep NT1: kenmerken en leerdoelen
- Werkveld NT1: begrippen en verantwoording
- Vanuit beleid sturen op effectieve inzet van vrijwilligers
- Achtergronddocument *Inzet van vrijwilligers in (non-)formele volwasseneneducatie*

De Toolkit Vrijwilligersmodel NT1 vindt u op: www.steunpuntbasisvaardigheden.nl

Partners in het VIME NT1 project waren:

